

31.10.2022

-
01.11.2022

BİLDİRİ ÖZETLERİ LİSTESİ

(Bildiri sahiplerinin soyisimlerine göre sıralanmıştır.)

**Nörobilim, Hukuk,
Psikoloji ve Ötesi 3
Suç ve Ceza**

Tarih: 31 Ekim – 1 Kasım 2022
Yer: MEF Üniversitesi, İstanbul

Katılım Herkese Açıktır

**BEYİN ARAŞTIRMALARI
DERNEĞİ**

**MEF
ÜNİVERSİTESİ**

[/MEFuniversitesi](#) [www.mef.edu.tr](#)

Ayazağa Cad. No.4 34396 Maslak-Sarıyer-İstanbul T. 0212 395 36 00 F. 0212 395 36 92

SUÇ VE CEZA ARASINDA NEDEN BAĞ KURULUYOR?

Cemal Bâli AKAL

Diego Tatián bu sempozyumda, Claudia Hilb'in metni üzerinden, Arjantin'de diktatörlük döneminde işlenen suçlarla onların cezalandırılması arasındaki ilişkiyi ve bu konudaki yoğun tartışmayı ele alırken, abolisyonist sava da değiniyor ve bunun en radikal versiyonunda, hangi türden olursa olsun (insanlık suçu dahil) suçlara verilecek karşılık olarak cezanın —özellikle de hapsedilmenin— anlamsız bulunduğunu söylüyor. Ama çok ilgi çekici bir çalışmalar bütününe yol açtığını düşündüğü bu savı, inceleme konusunu saptıracağını düşünerek dışarıda tutuyor.

Tatián'ın önemini vurguladığı, ama tartışmadığı söz konusu sav bu tebliğde ele alınacak: Nietzsche 'suç ve ceza arasında neden bağ kuruluyor?' diye sorarak, geleneksel bir ilişkiyi sorgulamış ve sorgulatmıştı. Bu sorgulama da onu neredeyse aynı soruyu özellikle kurumsal nitelikli olmayan suçlar açısından soran Marki de Sade'in çizgisine getirmişti. Ama ilk olarak Nietzsche'nin sözünü ettiği bu aykırı hat üzerinde, Epikuros'tan, İbn Rüşd'ü okula, Vanini'ye, Montaigne'e, Spinoza'ya ve sonrasına yayılan başka düşünürler de vardır. İdealist ve düalist hakim felsefenin, tabii hukukçuluğun, özgür iradenin, erekselciliğin, öznenin ve sorumluluğunun reddedildiği, kendinde iyinin ve kendinde kötünün yok olduğu, adaletin temelinin görece bir nitelik kazandığı, her türlü meşruiyetin kaynağının çıplak şiddet olarak ifşa edildiği, materyalist ve determinist bir hat üzerinde, Lucretius okuru Machiavelli'yi ihmal etmek mümkün değildir. Tebliğ, merkezine Machiavelli düşüncesini oturturken, idealizm ve tabii hukukçuluk karşıtı diğer düşünürlere, Spinoza'ya, Sade'a, Nietzsche'ye ve herkesten önce Epikuros ile Lucretius'a yer verecektir.

CRIME AS NEGATIVELY INFINITE JUDGEMENT IN *PHILOSOPHY OF RIGHT*

Türker ARMANER

This paper shall attempt to evaluate the notion of “crime” in *Philosophy of Right* throughout the dialectical process manifested in Hegel’s logical system. The basis of this argument is Hegel’s claim that crime is a “negatively infinite judgement”. It is an “infinite injury”, because despite being a particular act, it infringes the right as “right” and “negative”, for it negates the universality and infinity in the predicate “mine”, which a thing acquires by being taken into possession. Considering these assumptions, and if both *Encyclopedia* and the *Science of Logic* are taken into account, together with *Philosophy of Right*, crime is the negation of Idea, “the infinite judgement”, in the Hegelian sense.

BELLEK YANILGILARININ HUKUKİ SÜREÇLERDE OLUŞTURABİLECEĞİ RİSK FAKTÖRLERİNİN İNCELENMESİ

Çekdar AYTİMUR

Emre EROL

Handan CAN

Bellek, bir bilginin kodlanması, depolanması ve geri çağrılmasından sorumludur; ancak her zaman kusursuz işlememektedir. İnsanlar olayları gerçekte olduğundan farklı hatırlayabilir; hatta hiç yaşanmamış olaylardan dahi yaşanmış gibi söz edebilirler. Bellek yanılığı olarak adlandırılan bu durum, son 30 yılda çok ilgi çeken bir konu haline gelmiştir. Bu ilginin artışı suça tanıklık eden ve masum kişilere yanlış suçlamalarda bulunan görgü tanıklarının büyük etkisi olmuştur. Ayrıca psikoterapi sırasında terapistlerin farkında olmadan yaptıkları yönlendirmelerle aslında olmamış olan cinsel istismarın, danışanlar tarafından gerçekleştirilmiş gibi hatırlanması da bu konuyu daha da dikkat çekici hale getirmiştir. Bu durum, araştırmacıların bellek yanılıklarını incelemek için laboratuvar ortamında kullanılan farklı paradigmlar geliştirmelerine yol açmıştır. Bunlardan biri, Elizabeth Loftus ve ekibinin geliştirmiş olduğu Olay Sonrası Yanlış Bilgi (OSYB) paradigması; diğeri ise Deese tarafından ortaya atılan, Roediger ve McDermott tarafından son hali verilen Deese-Roediger-McDermott (DRM) paradigmasıdır. OSYB paradigmasında katılımcıların olay sonrasında yapılan yanlış bilgilendirmeden etkilenecek, olayla ilişkili bildirimlerini değiştirdikleri gözlemlenmiştir. Nitekim OSYB paradigması ile yürütülen çalışmalar bize belleğimizin olay sonrası telkinlerden veya yönlendirmelerden etkilenebileceğini göstermiştir. DRM paradigmasında ise katılımcıların kendilerine sunulan listedeki kelimelerin yanı sıra bu kelimelerle anlamsal olarak ilişkili olan; ancak bu listede bulunmayan kelimeleri de hatalı bir şekilde hatırladıkları görülmüştür. DRM paradigması ile yürütülen bu çalışmalar, ek bir bilgiye gerek olmaksızın sadece çağrışımlar üzerinden bellek yanılıklarının oluşabileceğini göstermesi açısından önemlidir. Bu bağlamda mevcut çalışmanın amacı, insan belleğinin yanılıklar içerebildiğini gösteren ve bu yanılıkların nedenlerini ortaya koymaya çalışan araştırmaları ele alarak, bellek yanılıklarının hukuki süreçlerde oluşturabileceği risk faktörlerini incelemek ve bu konuya dikkat çekmektir. Nitekim alanyazındaki çalışmalar incelendiğinde, özellikle bir suça tanık olmak ya da bir suçun mağduru olmak gibi duygu yoğunluğunun yüksek olduğu durumlarda, bellek yanılıklarının ortaya çıkma olasılığının arttığı görülmektedir. Bu durum, masum insanların haksız yere suçlanması gibi ciddi sonuçları olabilecek hukuki süreçlerdeki değerlendirme ve karar verme süreçlerinin doğruluğu açısından önem arz etmektedir.

Anahtar Sözcükler: Bellek yanılıkları, görgü tanıklığı, cinsel istismar, suç.

ANTİSOSYAL KİŞİLİK BOZUKLUĞU-PSİKOPATİ-DUYGU TANIMA-SOSYAL BİLİŞ ÇERÇEVESİNDE CEZAEVİ ÖRNEKLERİ

Uğur ÇIKRIKÇILI

Karar verme, farklı sonuçlar üretmesi beklenen bir dizi alternatif arasından belirli bir seçim sürecine atıf yapan soyut bir terim olmasına karşın, insanlık sürecinde kişinin 'öteki' ile kurduğu temasta önemli bir aşamayı oluşturmaktadır.

Öteki ile kurulan ilişki, kişilik bozuklukları açısından da çeşitli şekillerde karşımıza çıkmaktadır. Sosyal kognisyon açısından kişilik örüntüleri, bağlanma biçimleri, aktarım şekilleri açısından bir dizi farklılıklar göstermektedir. Davranım bozukluğu, Antisozyal kişilik bozukluğu ve psikopati tanı kriterleri, sosyal sonuçları ve toplumsal yükleri itibariyle ortak özellikler taşıyor olsalar da, birbirinden farklı klinik tablolarıdır. Her ne kadar farklı özellikleri olsa da topluma karşı işlenen kabahatler, legal sorunlar, kişilerarası yaşanan çatışmalar açısından bir dizi ortak özellikler taşımaktadırlar.

Bu sunumda ilk aşamada cezaevi örneklemini üzerinden yola çıkılarak gelişimsel bir bozukluk olarak antisozyal kişilik bozukluğu ve gelişimsel sosyopati örneği olan psikopati değerlendirilecektir. İkinci bölümde ise Sosyal kognisyon, karar verme süreçleri güncel yayınlar üzerinden tartışılacaktır.

HAKİKAT V. ADALET GERİLİMİNİN ÖTESİNDE GEÇMİŞLE YÜZLEŞMENİN ROTALARI

Hülya DİNÇER

Ağır politik şiddet deneyiminin ardından geçmişle yüzleşme 1990'ların ortasından itibaren, hakikat arayışı ile ceza adaleti arasında varsayılan karşıtlık üzerinden tartışılmıştır. Bu tartışma, geçmişte işlenen suçlarla hesaplaşmanın ulusal veya uluslararası ceza adaleti işletilerek gerçekleşmesi gerektiğini savunanlarla, hakikat komisyonu benzeri onarıcı mekanizmaların yüzleşme ve toplumsal uzlaşma adına daha etkili bir yöntem olduğunu düşünenleri karşı karşıya getirmiştir. 'Hakikate karşılık koşullu af' denklemi üzerine kurulan Güney Afrika Hakikat ve Uzlaşma Komisyonu, fail merkezli olmakla ve bireysel suçluluğa sıkışmakla eleştirilen ceza adaleti karşısında, mağdur merkezli, toplumsal uzlaşmayı öne çıkaran onarıcı adalet yaklaşımıyla kısa sürede dünyanın pek çok bölgesinde çatışma çözümünü şekillendiren bir model olarak benimsenmiştir. Fakat 'hakikat aracılığıyla uzlaşma' temelinde kurulan Komisyon, başkaca eleştirilerin yanında, apartheid'in ırksallaştırılmış şiddet rejimini ve bu rejimin yasal düzeneklerini gündemine almadığı, böylece esasen hakikati kararttığı gerekçesiyle ağır eleştirilere de konu olmuştur. Bu tebliğ odağına Güney Afrika'daki yüzleşme deneyimine yönelik eleştirileri alarak, -geçmiş ve yakın tarihli- hakikat komisyonlarının bir geçmişle yüzleşme modeli olarak güçlü yönlerini ve sınırlarını ele almayı; aynı zamanda tarihsel hakikati inşa etmeye soyunan hakikat komisyonu benzeri resmi yapıların mutlak bir üst anlatı veya kurucu mit üretme tehlikesini tartışmaya açmayı amaçlamaktadır.

Bugün her ne kadar geçmişle yüzleşme alanına hâkim olan söylem hakikat / adalet karşıtlığını bir kenara bırakarak, ceza adaleti ile hakikat arayışının bütünselliğini benimsemiş olsa da, pratikte gerilimlerin sürdüğü görülmektedir. Bu tebliğ, hem anılan karşıtlığı sorgulayarak hem de bu alandaki güncel tartışmalara eğilerek, geçmişle yüzleşmenin birbirinin içine geçen rotalarının izini sürmeyi amaçlamaktadır.

HAKSIZ TAHRİKİN CEZA SORUMLULUĞUNA ETKİSİ: TÖRE VE NAMUS CİNAYETİ ADI ALTINDA ÖLDÜRME SUÇLARI

Elif ERGÜNE

Haksız tahrik, haksız bir fiilin meydana getirdiği hiddet veya şiddetli elemin etkisi altında suç işlenmesi halidir. Kusurluluğu azaltan bir neden olan haksız tahrik Türk Ceza Kanunu (TCK) m.29’da düzenlenmiştir. Haksız tahrike ilişkin genel hüküm mahiyetinde olan bu düzenleme dışında hakaret suçuna özgü özel haksız tahrik düzenlemesi mevcuttur. Şartların oluşması halinde genel haksız tahrik değil, özel tahrik hükmü uygulanacaktır. Alman Ceza Kanunu’nda (Alm. CK) ise, benzer bir düzenleme olmamakla beraber, failin haksız bir fiilin meydana getirdiği hiddet veya şiddetli elemin etkisi altında suç işlenmesi, Alm. CK m.20 (bilinç bozukluğu) veya m.21 (ceza sorumluluğunu azaltan neden) çerçevesinde değerlendirilmektedir. Alm. CK’da ayrıca özel haksız tahrik hükümlerine (örneğin öldürme, hakaret suçu) yer verilmiştir. Haksız tahrik düzenlemelerinin sadece özel suç tiplerinde yer almasının mı yoksa genel bir haksız tahrik düzenlemesinin mi amaca daha uygun olduğu değerlendirilmelidir. Genel hüküm niteliğinde bir düzenleme olmadığında tahrikin, cezalandırmada hangi bağlamında ele alınması gerektiği ayrıca incelenmelidir.

Kasten öldürme suçunun, TCK m.82/1’de belirtilen nitelikli hallerinden töre veya kan gütme saiki ile işlenmesi halinde daha fazla ceza verilmesi öngörülmektedir. Töre veya kan gütme saiki ile öldürme ve haksız tahrikin birlikte uygulanıp uygulanamayacağı sorunu incelenmelidir. Doktrinde töre yerine namus saiki kavramının kullanılmasının daha yerinde olduğu görüşleri mevcuttur. Diğer yandan haksız tahrikte hiddet veya şiddetli elemin, haksız fiil sonucu ortaya çıkması aranmaktadır. Bununla ülkemizde “töre veya namus cinayeti” olarak adlandırılan akraba içi öldürme suçlarında haksız tahrik indiriminin yanlış biçimde uygulanmasının önüne geçmek amaçlanmıştır. Bu kavramlardan anlaşılması gerekenin ne olduğu ve hangi şartlarda uygulanabileceklerine dair belirgin bir ölçütün olmaması farklı görüşlerin ve içtihatların ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Belirlilik ilkesine uygun hareket edilmemesi, kıyas yasağının da ihlali sonucunu doğurabilecektir. Tebliğde, genel bir haksız tahrik düzenlemesinin gerekliliği, hiddet ve şiddetli elemin anlamı, kan gütme ve töre saiki kavramlarından anlaşılması gereken ve hangi şartlarda uygulanabilecekleri kanuni düzenlemelerle beraber yargı kararları ışığında incelenecek, çözüm önerileri sunulacaktır.

Anahtar Sözcükler: Haksız tahrik, ceza sorumluluğu, töre ve namus cinayeti, insan öldürme

CRIMES OF MURDER UNDER THE NAME OF CUSTOM AND HONOUR KILLINGS

Elif ERGÜNE

Unjust provocation is a situation where a crime is committed under the influence of rage or severe anguish caused by a wrongful act. Unjust provocation, a factor that reduces the extent of fault, is regulated by Article 29 of Turkish Criminal Code (TCC). In addition to this provision, which qualifies as a general provision applicable to unjust provocation, there is also a special provision pertaining to unjust provocation that is specific to the offense of defamation. In the case the necessary conditions are materialized, the special provision governing provocation shall be applicable rather than the general provision on unjust provocation. Although there is no similar provision in German Criminal Code (German CC), commitment by a perpetrator of a crime under the influence of a rage or severe anguish caused by a wrongful act is considered within the scope of Art. 20 (impaired consciousness) or Art. 21 (causes mitigating criminal liability) of German CC. German CC also contains special provisions on unjust provocation (for instance, crime of murder or defamation). It is necessary to evaluate whether the provisions regulating unjust provocation should be included only in the special types of crime or whether a general provision on unjust provocation would be more fit for the purpose. Where a general provision is absent, the context in which provocation should be addressed in terms of sentencing should be also examined.

In the event that a crime of murder is committed under the motivation of customs or blood feud, which are the aggravated circumstances of the crime of murder listed in Art. 82/1 of TCC, a heavier sentence is applicable. The issue of whether or not a murder committed under the motivation of customs or blood feud can be considered in conjunction with unjust provocation should be analysed. In the doctrine, there are opinions arguing that the use of the concept of motivated by “honour” instead of motivated by “customs” will be more appropriate. On the other hand, in unjust provocation, rage or severe anguish is required to be caused by a unjust act. Here the purpose is to prevent the wrongful application where a reduction in sentences due to unjust provocation is misapplied in domestic crimes of murder, which are called “customary or honour killings” in our country. Due to the absence of a specific criterion as to what precisely one should understand from these concepts and under which circumstances they are applicable, different opinions and case law have emerged. If one does not act in line with the principle of clarity, this may also give rise to the breach of prohibition of analogy principle. This paper will focus on the need for a general unjust provocation provision, the meaning of concepts of rage and severe anguish, and blood feud and customs, and circumstances in which they may be applicable, in the light of judicial decisions along with statutory regulations, and solution suggestions will be offered.

Keywords: Unjust provocation, criminal liability, customary and honour killing, murder

EVİRİMSSEL BİYOLOJİ AÇISINDAN SUÇ VE CEZA

Ozan ERÖZDEN

Evrimsel biyoloji yeryüzündeki organizmaların varoluşlarını evrim olgusuna etki eden mekanizmalar çerçevesinde anlama ve açıklamaya yönelik bir disiplindir. Canlı davranışları evrimsel biyolojinin süzgecinde biyolojik zindeliğe, yani organizmanın kendi özelliklerini taşıyan bireyleri sonraki kuşaklar içinde var edebilme kapasitesine yaptığı katkı üzerinden değerlendirilir.

Evrimsel biyoloji cezalandırma davranışını da mercek altına alır. Doğada yaygın olarak görülen cezalandırma kalıbı, “mağdurun”, yani bir davranıştan dolayı biyolojik zindeliğinde eksilme meydana gelen organizmanın, “faile”, yani biyolojik zindelik kaybına yol açan davranışı gerçekleştiren organizmaya karşılık vermesidir. Deniz yosunları gibi basit canlılarda dahi rastlanılan bu cezalandırma davranışının evrimsel süreçte bağışıklık yanıtının (immün cevap) adaptasyonu yoluyla geliştiği düşünülüyor. İnsan türünde, bu cezalandırma kalıbı yanında, özgeci cezalandırma olarak adlandırılan bir diğer cezalandırma davranışı türüne daha rastlanır. Özgeci cezalandırma, zarar veren fiilden doğrudan ya da dolaylı olarak zarar görmeyen bir bireyin zararlı davranışın failine yönelik uyguladığı cezayı ifade eder.

Bu bildiride özgeci cezalandırmanın insan türü açısından nasıl bir adaptif değeri olduğu, ilk etapta doğal seçim ilkesiyle çelişir gibi görünen bu davranış kalıbının evrimsel sürekliliğinin nasıl açıklanacağı sorularını yanıtlamaya yönelik araştırmalarda elde edilen bulgular sergilenecek ve buradan hareketle insan toplumsallığının evrimsel biyoloji temelli bir açıklamasının mümkün olup olmadığı sorgulanacaktır.

THE DORANTES' LEARNING TAXONOMY

Dante Jorge DORANTES-GONZÁLEZ

Neuroscience has influenced education by creating the emerging scientific field of Neuroeducation, in which specialists from disciplines such as cognitive neuroscience, educational psychology, education, and technology, among others, investigate the motivation and challenges that are able to activate areas of the brain that trigger learning process in biological entities. Therefore, there is a necessity to update and enrich traditional aspects of educational theories, such as Bloom's taxonomy. Bloom's taxonomy is used as an instructional design tool to evaluate and assess teaching content and class engagement according to a scale of higher-order thinking skills into six categories. The proposed Dorantes' taxonomy provides the first known systematized framework that categorizes all aspects of explicit and implicit learning. Understanding explicit learning as the process occurring when there is an intended active engagement to discover underlying task rules, whereas implicit learning is the unconscious process by which knowledge is acquired without deliberate intention to learn. Unlike Bloom's taxonomy of cognitive domains which has no clear systematism of the levels and their relations among cognitive, affective, and psychomotor skills, the Dorantes' taxonomy provides a neural-based approach to integrate, not only human learning but all types of biological learning processes.

Keywords: Neuroeducation, neuroscience, learning, biological learning, taxonomy

KKTC HUKUKU'NDA ÖTANAZİNİN SUÇ OLARAK ÖNGÖRÜLMESİNİN FELSEFİ TEMELLERİ

Emir Ali GÜRLER

Ötanazi, günümüzde en çok tartışılan konular arasında yer almaktadır. KKTC Hukuku'nda, hastanın kendi hayatını sona erdirmesini yani ötanazi talep edebilmesini sağlayan bir yasal düzenleme bulunmamaktadır. Özellikle, iyileşme umudu olmayan hastalar bakımından bir hak olarak nitelendirilen bu durum, bazı ülkelerde yasal bir hak olarak nitelendirilirken, pek çok ülkede “yardımlı intihar suçu” olarak kabul edilmektedir. KKTC’de ise ötanaziye ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak, bir tıp mensubunun hastanın ötanazi yapmasını sağlaması halinde burada Fası 154 Ceza Yasası’nda düzenlenen “intihara teşvik” suçunu işlemiş olacağı kabul edilmektedir. Öte yandan, herhangi bir kişinin ötanaziyi hastaya bizzat uygulaması halinde ise tahammüden adam öldürme suçu ile yargılanacağı açıktır.

KKTC Hukuku'nda ötanazinin bu şekilde değerlendirilmesinin bir takım tarihi ve felsefi temelleri vardır. Öncelikle, Fası 154 Ceza Yasası, Kıbrıs’ın İngiliz Sömürge Döneminden kalan ve halen küçük değişikliklerle uygulanan bir yasadır. Bu nedenle, ötanazinin suç olarak öngörülmesinin temelinde yatan siyasi, tarihi ve dini sebeplerin de gözönünde bulundurulması gerekmektedir. İngiltere’de siyasi rejim olarak monarşi kabul edildiğinden, yaşamın sona ermesi noktasında kraliyetin tasarruflarının dışına çıkılması ve bunun yasal olarak kabul edilmesi mümkün değildir. Ayrıca, insan yaşamını “kutsal” olarak kabul eden dini görüşlerin de düzenlemenin ortaya çıkmasındaki etkisi gözardı edilmemelidir. Dolayısıyla, Yasa’nın insanı salt biyolojik varlığa indirgeyen pozitivist bir bakış açısı ile düzenlendiği ve halen bu özelliğini koruduğu, bu nedenle de ölmek üzere olan insana mutlu sonu yaşatma gayesi güden hümanizmin günümüzde dahi gözardı edildiği ortaya çıkmaktadır.

CEZA: EVRİMSEL BİYOLOJİ'DEN TEOLOJİ'YE VE YAPAY ZEKAYA ÇEŞİTLEMELER

Güven GÜZELDERE

Neyin suç olarak kabul edilmesi gerektiği bir yana, neyin ne sebeple ceza olabileceği kendi başına ilginç bir soru. İnsanlar için ceza olarak addedilen geleneksel pratikler var: örneğin özgürlüklerin kısıtlanacağı şekilde hapiste tutulmak. Ama daha geniş bir çerçevede, insanların yanı sıra diğer canlıları kapsayacak bir ceza tanımını yapabilir miyiz, nasıl yapacağız?

Felsefe ve dinler tarihinde, ceza ile özdeşleştirilen en temel durum, acı deneyimidir. Her ne kadar evrimsel biyoloji acı deneyimini bir tür ikaz ve savunma mekanizması üzerinden olumlu bir işleve bağlayarak kavramsallaştırırsa da, teolojik bir çerçevede (örneğin "Kötülük Problemi"nin formülasyonunda) acı Tanrı'nın duyusal bilince sahip olan bedenli canlılara uygulayabileceği (ve uyguladığı) en temel cezadır. Yani, bu görüşe göre, ceza ancak "sentience" türü bilinç ile var olabilir.

Ben bu görüşe katılmıyorum. Örneğin, şöyle sorabiliriz: öngörülebilir bir gelecekte yaşam pratiğimizde giderek daha çok yer kaplayacağı muhtemel sentetik varlıklar (örneğin robotlar) hakkında ne düşüneceğiz? İnsanlık normları içinde yer alacaklarsa, bu robotların bir cezaya tabi olmalarının tek yolu acı deneyimine sahip olmaları mı? Peki genetik/nörolojik bir bozukluktan dolayı doğuştan hiç acı hissi olmayan insanları ne yapacağız?

Bu konuşmada, evrimsel biyolojiden felsefe tarihi ve teolojiye, oradan da Yapay Zeka literatürüne uzanan bir yelpazede ceza kavramı hakkında Hukuk sistemleri için de alakalı olacağını umduğum bir kaç düşünce paylaşmaya çalışacağım.

PENALTY OR PUNISHMENT? VARIATIONS IN EVOLUTIONARY BIOLOGY, THEOLOGY, AND ARTIFICIAL INTELLIGENCE

Güven GÜZELDERE

Aside from the question of what should constitute a crime, It's interesting to ask what can and should constitute penalty vs. punishment. There are practices traditionally considered cases of both for human beings: e.g., imprisonment which results in constraining various forms of freedoms. But, in a wider framework, how, if at all, can we define penalty and/or punishment that would be applicable to all beings?

The most elemental form of punishment in the history of Philosophy and Theology has involved a state of pain. Even though evolutionary biology conceptualizes pain as a mechanism of warning and defense with a useful natural function, in a theological framework (e.g., in the formulation of the "Problem of Evil"), pain is the most fundamental form of supernatural punishment that God can (and does) apply to embodied physical beings with sensory consciousness. Accordingly, the reasoning goes, punishment exists only in the presence of sentience.

I do not agree with this viewpoint. We can, for example, ask: How are we to think about synthetic beings (e.g., robots) that are likely to occupy increasingly more room in our life practices in a foreseeable future? If they are to share various aspects of human normativity, is pain experience the one and only form of punishment for artificial beings? What about humans who are congenitally insensitive to pain, due to genetic or neurological defects?

In this presentation, I will try to share a few thoughts, which I hope will also be relevant for legal reasoning, on concepts of penalty and punishment, in a spectrum that spans Evolutionary Biology to History of Philosophy and Theology to Artificial Intelligence literature.

SUÇ YARATMAK VE CEZA HUKUKUNUN SINIRLARI

Tuğrul KATOĞLU

Cezanın bir zor uygulaması olduğunda ve insan davranışlarını suç haline getirmenin özgürlüklere müdahale niteliği taşıdığına kuşku yoktur. Bu nedenle suç ve ceza kavramları sadece hukukun değil, felsefenin, sosyolojinin, devlet teorilerinin, ideolojilerin ele aldığı konular olmuştur.

Suç oluşturan ceza normu, kimi zaman bir davranışı emretmekte, çoğunlukla belli bir hareketin gerçekleştirilmesini yasaklamaktadır. Emretmek ya da yasaklamak değer yargısı içerir. Hangi varlık ya da menfaatlerin ceza müeyyidesi güvencesi altında korunacağı, korumanın yoğunluğu, hangi menfaatlerin feda edilebileceği siyasal ve etik değerlendirmelerin konusudur.

Bu nedenlerle, cezalandırma yetkisinin temeli, cezalandırmanın amacı ve meşruiyeti, suç ve ceza içeren kuralların kaynağı, ceza hukukunun işlevi, ceza hukukunun uygulama alanının sınırlandırılması konuları daima ilgi çekmiş farklı kuramsal ve felsefi yaklaşımların temel sorunları arasında yerlerini almışlardır.

Avrupa'da mutlak monarşilerin keyfi cezalandırma uygulamalarını eleştiren Aydınlanma düşüncesinin doğal hukuk rasyonalizmi ile ceza kanunlarının zaman ve yere göre değişmeyen doğal suç kategorilerinden oluşacağı umudu, hukukçuların dahi takip edemeyeceği “yapay suçların” ceza kanunlarını ve hukuk düzenlerini istila etmesi karşısında yerini bir tür hayal kırıklığına bırakmıştır.

Modernitenin önemli kazanımlarından olan suç ve cezaların kanuniliği ilkesi, suç ve cezanın, pozitif hukuk dışında bir kaynağı olamayacağını kabul etse de kargaşa, dönüşüm, devrim, siyasal hesaplaşma ve olağanüstü konjonktür dönemlerinde evrensel bir nitelik taşıyan doğal suç anlayışı tartışmalı bir araç olarak gündeme gelebilmiştir. Biçimsel kanunilik ve adaletin karşı karşıya gelebildiği durumlarda hangi ilkesel tercihlerin yapılması gerektiği sorunu farklı görüşlere vücut vermiştir.

Güncel ceza hukuku öğretisinde ceza müeyyidesinin son seçenek-*extrema ratio* olması kabul edilmektedir. Ceza hukuku ihlalleri, hukuk ihlalleri bütünü içinde en küçük kümeyi oluşturmalıdır. Ancak “yapay suçların” sayısında, farklı nedenlerle ortaya çıkan büyük artış ceza hukukunun genleşmesi sorunu ile yüzleşmeyi gerektirmiştir. Her ne kadar suç yaratma etik ve siyasi bir süreç oluştursa da, cezalandırmanın amacına ilişkin teorileri de dikkate alan, nicel ve nitel değerlendirmelere dayanmak suretiyle cezai sonuçlara başvurulmasının zorunlu olduğu halleri saptamaya yönelik kuramsal çabaları küçümsemek gerekir.

CEZA MUHALEMESİNDE HİPNOZUN KULLANIMI

Fahrettin KAYHAN

Hipnozun kriminolojik amaçlarla kullanımına adli hipnoz (*forensic hipnosis*) denilmektedir. Hipnoz yoluyla sjede birçok fenomenin yanı sıra amnezi (unutma) hiperamnezi (geçmişi aşırı hatırlama), exmnezi (geçmişi yeniden yaşama) fenomenleri gerekletirilebilmekte, post-hipnotik telkinlerle kişiye bazı davranışlar manipüle edilebilmektedir. Hipnozun hafızaya etkisi nedeniyle ABD başta olmak üzere ceza soruşturması ve kovuturmasında tanıkların hafızasını yenileme ve güçlendirme amacıyla sanıkların sorgusunda hipnoz kullanılmaya balanmıştır. Hipnotik tanıklık ve hipnotik sorgunun hukuken geçerliliği 150 yılı aın zamandır hukuk sistemlerinde tartışma konusu olmuştur. Hipnozla yaratılan hiperamnezi ve exmnezi yoluyla elde edilen bilgilerin konfabulasyon (sahte anı) içerip içermediği uzun tartışmalara yol açmıştır. Hipnoz altında alınan ifadelerin geçerlilik koşulları belirlenmeye çalışılmıştır. Bu tartışmalara rağmen dünyada adli hipnoz uygulamaları giderek yaygınlaşmaktadır. Türk hukukunda tespit edebildiğimiz kadarıyla bir dava dışında adli hipnoz uygulamada tartıılmamıtır. Zorla hipnoz altında ŗphelilerin ifadesinin alındığı iddiası nedeniyle adli hipnoz, hukukumuzda ilk kez bir davaya konu olmuştur. CMK m. 148/1'e göre ŗpheli ve sanığın sorgusunda adli hipnoz kullanımı yasaktır. Tanık ve mağdurlara hipnoz uygulanması ile ilgili ise bir yasaklama bulunmamaktadır. Bu tebliğde, hipnoz yoluyla yaratılan hipnotik hafızanın konfabulasyon içerip içermediği tartışması ve delil değeri üzerinde durulacak, ayrıca zorla veya gizli hipnotik sorgulamanın mümkün olup olmadığı tartışılacaktır. Adli hipnoz ilgili karşılaştırmalı hukuk açısından incelenecek ve adli hipnozun Türk hukukunda uygulanma imknları araştırılacaktır.

Anahtar Sözcükler: Adli Hipnoz, Hipnotik Hafıza, Hipnotik Tanıklık, Hipnotik Sorgu,

ÇOCUK DÜŞÜRME VE ÇOCUK DÜŞÜRTME SUÇLARINDA BİYOPOLİTİKANIN ETKİSİ

Şölen KÜLAHÇI

İlk olarak, Fransız filozof Foucault tarafından ortaya atılan biyopolitika kavramı, iktidarın yaşam ve ölüm üzerindeki tasarrufunu anlatmakta kullanılmaktadır. Diğer bir ifade ile biyopolitika, egemen iktidarın politikaları ile hayata müdahalesini anlatmaktadır. İktidar, politikaları ile hayatın başlangıcından sona ermesine kadar geçen süreç içerisinde hayata yön vermekte, yaşamı özgür bırakmakta ya da kısıtlamaktadır. Böylece, egemen iktidar, kişinin yaşamını şekillendirmektedir. Bu açıdan, sadece yaşayan insan biyopolitikanın konusunu oluşturmaktadır. Yani, biyopolitika kural olarak, canlı insanın davranışını hedef almaktadır. Onun eylem davranışlarını kısıtlayan ya da özgür bırakan politikalarla toplumun şekillenmesini sağlamaktadır.

Biyopolitikanın toplumu şekillendirmeye çalışan hareketlerinden biri nüfusu kontrol altına almaya yönelik çalışmalarıdır. Egemen iktidar, nüfusun artmasını ya da azalmasını sağlayan politikalar belirleyerek toplumu şekillendirmektedir. Bu, şekillendirme çalışmalarından biri de çocuk düşürme ve çocuk düşürtme suçlarına ilişkindir. Zira, çocuk düşürme ve çocuk düşürtme fiillerinin suç olarak öngörülmesinin sebeplerinden biri de egemen iktidarın nüfusun artmasını sağlama çalışmalarıdır. Bu bağlamda, nüfusun artmasını isteyen iktidarın biyopolitik eğilimi bu tür fiillerin yasaklanması ve suç sayılması yönünde olmaktadır. Diğer taraftan, nüfus artışı kaygısı olmayan iktidar ise bu tür fiilleri daha serbest bırakmaktadır.

Yukarıda anlatılanlar ışığında, “Çocuk Düşürme ve Çocuk Düşürtme Suçlarında Biyopolitikanın Etkisi” başlıklı çalışmada çocuk düşürme ve çocuk düşürtme suçlarının düzenlenmesine neden olan biyopolitik eğilimin ne olduğu ve bu durumun Türk Hukuku’na yansımaları incelenecektir.

Anahtar Sözcükler: Biyopolitika, suç, nüfus, iktidar

BİLİMİN MUM IŞIĞI HUKUKU NE KADAR AYDINLATABİLİR?

A. Ozan MARAKOĞLU

“Beynin onyılı”nı takiben ABD’deki nörohukuksal çalışmalardaki artış ile birlikte nörobilimin hukukta bir paradigma değişikliğine yol açabileceğine dair – taraftarları ve karşıtlarıyla birlikte – öngörüler, hatta kehanetler ortaya çıktı. Örneğe, Joshua Greene ve Jonathan Cohen’in bol atıf almış makalesi “*For The Law, Neuroscience Changes Nothing and Everything*” özgür iradeye dair sezgilerimizi sarsan nörobilimin bize ödetmeci bir ceza adaleti yerine sonuççu bir adalet anlayışını vaat ettiğini söylüyor. Bu dönemde ABD Yüksek Mahkemesi’nin verdiği kimi kararlar da bilimsel ve hukuki çevrelerde belli bir heyecan yarattı. Bu kararlar, ergenlerin zihinsel gelişim olarak yetişkinlerden farklı olmaları sebebiyle infaz rejimlerinin de farklı olması gerektiğini ifade ediyordu. İnsan korteksinin gelişimini dikkate alarak verildiği düşünüldüğü için bu kararlar nörobilimin hukukta değişime yol açma potansiyeline bir gösterge olarak kabul edildi. Ancak Yüksek Mahkeme’nin, bu heyecan yaratan önceki içtihatlarından dönen son kararları hukuk uygulamasının ve “yasa”nın aslında bilimi ve bilimsel olanı zorunlu olarak takip etmediğini bir kere daha gösterdi.

Bu bildiride nörobilimin bir paradigma değişikliğine yol açıp açamayacağına dair herhangi bir kehanette bulunulmayacaktır. Bununla birlikte hukukun, maalesef, bilimi ve bilimsel olanı zorunlu olarak takip etmediği anımsatılmaya ve nörobilimin hukuk üstündeki yakın zamanlı etkileri konusunda temkinli olmak gerektiği gösterilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Sözcükler: Özgür irade, Nörobilim, Ergenlik, Ceza adaleti.

BEHAVIOURAL GENETICS AND SENTENCING: A DEFENCE STRATEGY OR A STRATEGY FOR THE PROSECUTION?

Allan MCCAY

In this paper I will outline the traditional use of behavioural genetics in sentencing matters which is one in which the science forms part of a plea in mitigation on behalf of the offender. After engaging in an epistemic and ethical reflection on that kind of usage, I will then proceed to consider how some technological developments might make the introduction of behavioural genetic evidence part of a prosecution strategy. After that I will engage in an epistemic and ethical reflection on the technology-facilitated new possibility, which is based on new work conducted by Dr Armin Alimardani, Dr Christopher Lean, and myself. I will conclude that this new possibility is more troubling than the traditional usage.

DEMOKRASIYE GEÇİŞ DÖNEMLERİNDE HESAP VEREBİLİRLİK VE CEZA YARGILAMALARI: ARJANTİN ÖRNEĞİ

Cansu MURATOĞLU

Ağır insan hakları ihlallerinin ardından demokrasiye geçiş süreçlerini konu edinen geçiş dönemi adaleti tartişmalarında sıklıkla olumlu bir örnek olarak gösterilen Güney Afrika deneyimi, cezalandırıcı adalet yerine onarıcı adalet yaklaşımlarına öncelik verir. Bu yaklaşımı savunanların hatırı sayılır bir bölümüne göre, yoğun çatışmalar sonucunda kutuplaşmış toplumlarda cezalandırıcı adalet kolaylıkla bir intikam aracı haline gelebilir; dolayısıyla intikam yerine toplumsal uzlaşmaya ağırlık veren bir yaklaşımın cezalandırıcı değil, onarıcı bir adaleti benimsemesi ve gerektiğinde ceza yargılamalarından kaçınması -toplumsal barış ve istikrara hizmet ettiği sürece- yerinde olacaktır.

Geçiş dönemi adaleti tartişmalarında yine oldukça önemli bir yere sahip olan Arjantin deneyimi ise, darbecilerin yargılanmasını engelleyen af düzenlemelerine karşı gösterilen sivil toplum kaynaklı yargılama talepleriyle, adeta Güney Afrika deneyiminin karşı kutbunda konumlanır gibidir. Af düzenlemelerine karşı cezalandırıcı adalet savunusu ve cezasızlıkla mücadele Arjantin insan hakları hareketini tanımlayan en belirgin özelliklerden biri olduğuna göre, bu talepleri uzlaşma karşıtı bir intikam arzusuyla özdeşleştirmek mümkün müdür? Eğer mümkün değilse, Arjantin deneyimi ve cezalandırıcı adalet taleplerini birleştiren unsurlar neler olabilir? Cezalandırıcı ve onarıcı adalet ile hesap verebilirlik arasında nasıl bir ilişkiden söz edilebilir? Bu bildiride, ilgili sorulara, Arjantin'in demokrasiye geçiş dönemi çerçevesinde cevap verilmeye çalışılacak ve geçiş dönemi adaleti tartişmalarında bütün ülke deneyimlerini kapsayan genel geçer saptamalar yerine, her bir deneyimin özgünlüğüne gerektiği önemi veren karşılaştırmalı çalışmalara olan ihtiyaa dikkat çekilecektir.

ÖZ BELİRLEME KURAMI VE İYİLEŞTİRME ÇALIŞMALARI

Hüseyin NERGİZ

Suç davranışının kökeninde psikososyal pek çok etken olabilmektedir. Bu yaklaşımdan yola çıkılarak günümüzde hapis cezalarına seçenек yaptırımlara (denetimli serbestlik (DS) gibi) ve ceza infaz kurumunda (CİK) bireylerin tutum, düşünce ve davranışlarını iyileştirmeye yönelik uygulamalara ağırlık verilmektedir. Hükümlü/Yükümlü bireylerin bir işte çalıştırılmasını, iş/uğraşı kurslarına katılmasını, bireysel veya grupla psikososyal müdahale programlarında yer almasını sağlayarak daha etkin/katılımcı olmaları, kendini iyi yönde geliştirebilmeleri amaçlanmaktadır. Ancak etkililik değerlendirme araştırmaları iyileştirme uygulamalarının her zaman yararlı olmadığını göstermektedir. Geliştirilen uygulamaları Deci ve Ryan'ın Öz Belirleme Kuramı çerçevesinde biçimlendirmek hükümlü bireylerin uygulamaları daha fazla içselleştirmesine katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Kuramın değindiği üç temel öge olan özerklik, yeterlik ve ilişkililik kavramları ceza infaz sürecindeki (CİS) (CİK ve DS'ye birlikte düşünerek) iş ve işlemlerde ön planda tutulması bireylerin değişim için daha fazla içsel güdülenmesine yardımcı olabilir.

Özerklik, bireyin yapacağı veya yapması gereken işler arasında seçim yapabilmesi anlamına gelmektedir. Örneğin, olanaklar ölçüsünde CİS'te bireyin tamamlaması gereken iş veya eğitimlerin sırasına, biçimine (bireysel, grupla gibi) karar verirken bireyin de görüşünü almak veya seçme hakkı tanımak bireyde özerklik algısını arttırabilir.

Yeterlik, bireyin yapacağı veya yapması gereken işlerin bireyin yeterlik ve becerilerine uygun olmasıdır. Örneğin, bireyin eğitim, sosyoekonomik durum vd. kişisel özellikleri (beden ve ruh sağlığı, kişilik özellikleri, ilgi alanları...) dikkate alınarak yaptırımların uyarlanması bireyin hem nesnel başarısını hem de değişim konusundaki öz güvenini arttırabilir.

İlişkililik, bireyin başkalarıyla bağlantıda olma ve ait olma gereksinimidir. Örneğin, CİS'teki görevlilerin (infaz ve koruma memuru, psikososyal birim uzmanları, iş atölye şefleri, eğiticiler, yöneticiler vd.) bireyle etik ve yasal sınırları aşmadan insani bir ilişki içinde olması, bireyin çalışmalarda diğer hükümlü ve yükümlülerle ilişki kurabilmesi iyileştirme programına etkin ve eksiksiz bir şekilde katılma olasılığını arttırabilir.

Öz Belirleme Kuramı yaklaşımıyla yürütülen CİS uygulamalarının bilimsel araştırma yöntemleriyle boylamsal olarak incelenmesi ve etkili bulunan yöntemlerin geliştirilmesi uzun dönemde suç önlenmesinde ve yineleyen suç davranışının azaltılmasında önemli katkılar sunabilecektir.

Anahtar Sözcükler: Öz Belirleme Kuramı, suç, ceza, iyileştirme

KİTLE DAVRANIŞININ CEZA SORUMLULUĞUNA ETKİSİ: İTALYAN CEZA KANUNU m.62/3 ve TÜRK CEZA KANUNU m.34/1 BAĞLAMINDA OLAN VE OLMASI GEREKEN HUKUK AÇISINDAN BİR DEĞERLENDİRME

Erkan SARITAŞ

İnsan davranışının kitlesel eylemler açısından kitlenin genel tutum, fikir ve davranışlarına göre şekillenme eğilimi gösterdiği hususu sosyal psikolojide uzun zamandır kabul edilmektedir. Bu eğilimin neden ve nasıl ortaya çıktığı tartışmalı olmakla birlikte, bir kitlenin parçası olmanın kişisel tutum, inanç, fikir ve davranışlar üzerinde yönlendirici bir etkisi olduğu pek çok sosyal deneyde de ortaya konulmuş bir fenomendir. Literatürde *herd behavior* olarak ifade edilen bu fenomenin dilimize *kitle davranışı* olarak çevrilmesi mümkündür.

Bu husustaki sosyo-psikolojik bulgu ve değerlendirmelere kayıtsız kalamayan kimi hukuk sistemleri de kitle davranışını cezayı azaltan bir sebep olarak kabul etmiş ve bunu normatif düzeyde bir sonuca bağlamışlardır. Bunlardan biri de İtalyan Ceza Kanunu olup bu kanunun genel mahiyette hafifletici nedenleri (*circostanze attenuanti comuni*) düzenleyen 62. maddesinin 3. fıkrasında kitle davranışı çerçevesinde suç işlenmesi halinde bazı koşullarla cezanın indirileceği hüküm altına alınmıştır. Bu hükme göre “*kanun veya yetkili mercilerce yasaklanmış toplantı ve gösteri çerçevesinde işlenmiş olmaması ve failin itiyadi veya profesyonel suçlu yahut suça eğilimli kişi niteliğinde bulunmaması kaydıyla fiilin, galeyan halindeki bir kalabalığın etkisiyle işlenmesi*” halinde verilecek cezada indirim yapılacaktır. Genel olarak İtalyan doktrininde bu gibi hallerde daha az ceza verilmesi, bir kitlenin parçası olmanın faili belli bir davranışa yönlendirebileceği ve failin de bu etkiye karşı olağandan daha zayıf bir psikik direniş gösterebileceği hususuyla açıklanmaktadır.

Türk ceza hukuku doktrininde de kimi yazarlarca kitle davranışının TCK m. 34/1 bağlamında bir *geçici neden* olarak kabul edilebileceği dile getirilmekte, kimi yazarlar ise bu hususta ayrı bir kanuni düzenlemeye ihtiyaç olduğunu ifade etmektedirler. Buna karşılık kitle davranışının kusurluluğa etkisini tümüyle reddeden yazarlar da söz konusudur. Tebliğimizde bu tartışmalar ekseninde kitle davranışının ceza sorumluluğuna etkisi meselesi, özellikle yukarıda andığımız İtCK m. 62/3 ve buna dair İtalyan Yüksek Mahkemesi uygulaması nazara alınarak, olan ve olması gereken hukuk boyutlarıyla inceleme konusu yapılmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Kitle davranışı, ceza sorumluluğu, kusurluluk, geçici nedenler

THE EFFECT OF HERD BEHAVIOR ON CRIMINAL RESPONSIBILITY: AN EVALUATION IN TERMS OF *DE LEGE LATA* AND *DE LEGE FERENDA* THE CONTEXT OF THE ITALIAN PENAL CODE Art.62/3 AND THE TURKISH PENAL CODE Art.34/1

Erkan SARITAŞ

It has long been accepted in social psychology that human behavior tends to be shaped by the general attitudes, ideas and behaviors of the crowd of people in terms of mass behavior. Although it is controversial why and how this tendency arises, it is a phenomenon that has been demonstrated by many social experiments that being a part of a crowd of people has a directing effect on personal attitudes, beliefs, ideas and behaviors. In the literature, this phenomenon is called herd behavior.

Some legal systems, which could not remain indifferent to socio-psychological findings and evaluations on this issue, accepted herd behavior as a phenomenon with a reducing effect on punishment and established legal regulations regarding this issue. One of these is the Italian Penal Code and in the 3rd paragraph of Article 62 of this Code, which regulates general mitigating circumstances (*circostanze attenuanti comuni*), it is stipulated that if a crime is committed within the framework of herd behavior, the sentence will be reduced under certain conditions. According to this provision, the punishment to be imposed will be reduced "if the act is committed under the influence of an agitated crowd, provided that it is not committed within the framework of meetings and demonstrations prohibited by law or authorized authorities, and the perpetrator is not a habitual or professional criminal or prone to crime". In general, Italian doctrine explains that less punishment is given in such cases by the fact that being a part of a mass can lead the perpetrator to a certain behavior and the perpetrator may show a weaker psychic resistance to this effect than usual.

In the Turkish criminal law doctrine, some writers stated that the herd behavior They state that it can be accepted as a temporary reason in the context of TPC Art 34/1, while some authors state that a separate legal regulation is needed in this regard. On the other hand, there are writers who completely reject the effect of herd behavior on culpability. In my paper, on the axis of these discussions, the issue of the effect of herd behavior on criminal responsibility -especially the Italian Penal Code m. Considering the 62/3 and the legal practice of the Italian Supreme Court regarding this norm- is examined in terms of *de lege lata* and *de lege ferenda*.

Keywords: Herd behavior, criminal responsibility, culpability, transitory reasons

ORGANİK SEBEPLERİN CEZA HUKUKU BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ; LOHUSALIK PSİKOZU

Dilek SAVRUNLU

Hukuk bilimi, çağlar boyunca insanın toplum içerisinde huzur ve güven içerisinde yaşamasını amaçlamıştır ve bunu sağlamak için belli kurallar koymuştur. Fakat insanın dünya üzerindeki en karmaşık organizma olduğu düşünüldüğünde herkesin eşit ve adil yargılanması ve cezalandırılırken ölçülü olunması gerekliliğini de savunmuştur. Peki ya insan kontrol edemediği organik bileşenlerin salınımının artması veya eksikliği söz konusu olduğunda suç unsuru oluşturacak bir eylemde bulunursa bundan sorumlu tutulması ne kadar hukuka uygun olacaktır? Bu çalışmada lohusalık depresyonu / psikozu sonucu çocuğuna zarar veren annelerin ceza hukuku bağlamında değerlendirilmesini inceleyecek, hukuki ve insani olarak ölçülü cevaplar arayacağız.

Sürekli olarak sosyal etkileşim içerisinde olan, vücudundaki biyokimyasal süreçlerin bu sosyal etkileşimi ve duygu durumunu şekillendirdiği insan için belki de en karışık ve en zorlu süreçlerden biri olan gebelik ve sonrasında psikiyatrik hastalıklar tanımlanmıştır. Bunlardan en dikkat çekici olan lohusalık psikozu gebeliğin ilk iki haftası içinde ani başlayan psikotik semptomlar ile karakterize psikiyatrik acil bir hastalıktır. Yapılan çalışmalarda görülme sıklığının 1000 canlı doğumda 0,89 ile 2,6 arasında olduğu saptanmıştır. Etkin takip ve tedavi süreçlerinin dışında kalan hastalar için hem suisid hem de infantisid riski oldukça artmıştır. Özellikle postpartum depresif psikozda infantisid oranını %4,5 olarak bildiren çalışmalar mevcuttur. Hastalık doğası gereği gebelik sonrası ilk iki hafta içerisinde aniden ortaya çıktığı gibi haftalar ve aylar içerisinde de herhangi bir tedavi verilmese dahi sonlanır. Hastalığın bu doğası toplumsal bir sorun olmasının yanı sıra hukuki birtakım sorunlar da doğurmaktadır. Olası bir infantisid soruşturmasında zamanında alınmış bir psikiyatrik değerlendirme raporu olmaması, sanığın üzerinde kontrol sahibi olamadığı organik sebeplerin tespitinin yapılmasını imkânsız hale getirecektir. Ancak uygulamada lohusalık sendromunu araştırma yoluna pek başvurulmadığına ilişkin Yargıtay 1. Ceza Dairesinin 2021/6350 numaralı kararı güzel bir örnek teşkil etmektedir. Postpartum psikiyatrik hastalıkların toplumsal bilinirliğinin artması yıkıcı sonuçlarına karşı hem etkin önlemlerin alınabilmesine hem de hukuki sorumluluğun tespitinin çok geç olmadan yapılabilmesine olanak sağlayacaktır.

Anahtar Sözcükler: Lohusa Psikozu, Ceza Hukuku, Postpartum Depresyon, İnfantisid

GENDER AND CRIME: FEMINIST APPROACHES TO CRIMINAL BEHAVIOR AND THE CRITIQUE OF FEMINIST CRIMINOLOGY

TOPLUMSAL CİNSİYET VE SUÇ: SUÇ DAVRANIŞINA FEMİNİST YAKLAŞIMLAR VE FEMİNİST KRİMİNOLOJİNİN ELEŞTİRİSİ

İrem ŞANLI

It is undeniable that in society, our genders shape our lives in every way since birth. Consequently, scholars suggest that they also have an effect on criminal behaviour. However, gender differences seem to be ignored in criminology for so many years; gender structures were understudied in the field until recently. For that reason, a need for feminist criticism of criminology has occurred. Feminist school of criminology has a particular focus on bringing women in the equation of crime and delinquency; therefore, feminist criminologists centered on what Gelsthorpe called criminologists' "amnesia" of women.

While this approach is relatively new in the field of criminology, it is important to investigate gender structures and their role on crime, deviance, and delinquency. In this presentation, the researcher would like to touch upon this approach with hypotheses regarding gender and crime, and gender inequality. The researcher would like to present the discussions on theorizations of gender, gender differences, gender regime and the meaning of gender within a context of feminist approach to crime and delinquency. Important empirical studies regarding gender and crime are planned to be mentioned.

On the other hand, the researcher takes a critical stance on mainstream feminist criminology. Because the researcher claims that although there have been important changes in field of criminology with the help of feminist studies; most gender research in feminist criminology has focused on the perceptions and experiences of female offenders in the West. This tendency (or preference) resulted feminist school of criminology to become somewhat Western-centric as well as Anglo-centric. For that reason, there is an urgent and important need for comparative studies in order to achieve a broader understanding of gender and crime. The researcher is going to present this idea in her criticism to mainstream feminist criminology.

SUÇ KORKUSU ÜZERİNE BİR İNCELEME

Betül DURU

Sıla ŞAHİNKAYA

Berk USLU

Zeynep UYAR

Suç konusunda birçok farklı bilim dalı ve bilim insanı araştırmalar yapmıştır. 18. Yüzyıldan itibaren araştırılan suç kavramı psikoloji alanında da pek çok araştırmaya konu olmuştur. Suç kavramı, psikoloji alt dallarından olan adli psikoloji tarafından detaylı bir şekilde incelenmekte ve çeşitli kavramlar ortaya atılmaktadır. Suç korkusu da incelenen kavramlardan biridir. Suç korkusu, suç davranışından zarar görme korkusu şeklinde ifade edilmektedir. Suç korkusu; ceza ve hukuk politikalarının etkililiğinden adalet algısına, günlük toplumsal yaşamdan bireysel çekilmeye, bireylerde zararlı psikolojik etkilere, hatta suç davranışının artışına kadar uzanan geniş bir yordama kapasitesine sahip olabilir. Suç korkusunu önlemede adalet sistemlerinin varlığı cezaların caydırıcılığını artırma noktasında önem taşımaktadır. Dolayısıyla suç korkusu, toplumsal yaşama yönelik olumsuz etkilere sebep olma potansiyeli bakımından araştırılması gereken bir konudur. Nitekim suç korkusu ve suç korkusunu etkileyen değişkenler üzerine pek çok araştırma yapılmıştır. Bu çalışmada suç korkusu ile ilgili kavramlar, suç korkusunun nedenleri ve sonuçları, suç korkusunu önlemeye yönelik müdahale programları ve çeşitli öneriler yer almaktadır. Dolayısıyla suç korkusunu kapsamlı ve özetleyici bir biçimde ele alması bakımından gelecekteki araştırmalar için yol gösterici niteliktedir. Suç kavramı gibi suç korkusu da farklı disiplinler ve çeşitli modeller ile açıklanmaya çalışılmıştır. Suç korkusunu açıklayan modellerden bazıları; incinebilirlik modeli, düzensizlik modeli, toplumsal bütünleşme modeli ve suç mağduriyeti modelidir. Ayrıca bu çalışmada çevresel faktörler, adalet algısı ve sosyal politikalar gibi kavramların suç korkusu ile ilişkisine de değinilmiştir. Her ülkede çeşitli yasalar ve düzenlemeler ile farklı müdahaleler gerçekteleştirilse de temelde suç korkusu kişilerin adalet algıları ile da paraleldir. Çalışma genel olarak incelendiğinde kadınların, ileri yetişkinlerin ve azınlık grupların daha fazla suç korkusu bildirmeleri evrenselliği bakımından önemli bulgular arasındadır.

Anahtar Sözcükler: Adli psikoloji, suç, suç korkusu, müdahale programı.

TOPLUMSALDAN BİYOLOJİYE BİR CEZA SİSTEMİ OLARAK SOSYAL ÖLÜM

Ejder YILDIRIM

Ceza hukuki bir terim olduğu kadar ödül sistemini etkilemesi ile nörobiyolojik bir eylem, toplum ve birey ilişkilerini düzenleyen sosyal bir olgudur. Sadece insanda değil bir çok memeli türünde düzenleyici bir kuvvet olarak kullanılır ve bu kullanım zihinsel bir temsil sağlayarak olası ceza şeklinde varlığını sürdürür.

Cezanın düzenleyici ya da belirleyici gücünün eyleminden daha geniş bir etki alanı yaratması insan zihnindeki zihinsel temsillerini ve bu temsillerin oluşum ve işleyiş süreçlerinin ele alınması gerekli kılmaktadır.

Tragedya kahramanı olan Oedipus, öyküsünde gözlerini yitirmesine ve kadere baş kaldırmasına rağmen onurlu duruşu ile değil lanetli kehanet ve eneset kaderi ile ünlenmiştir. Bu öykünün bir bölümü gözlerini oyduktan sonra şehirden sürülmesi, kızı Antigone'nun ona eşlik etmesini anlatır. Görünürde istenmeyen bir sürgün gibi algılansa da aslında bu Oedipus'un Antik Yunan'da sıkça kullanılan bir ceza uygulamasına mahkum oluşunu anlatmaktaydı. Ostrasizm Antik Yunan'da hukuk sistemi içinde tanımlı bir ceza olup şehir devletlerinde yurttaşların kentten sürgün edilerek sosyal ölüme mahkum edildikleri bir ceza uygulamasıydı. Porselen parçalarına özgür yurttaşlarca suç ile itham edilenlerin ismi yazılır, oylama sonucunda çoğunluk isterse sürgün gerçekleşirdi. Sürgün yaşamı idame ettirmenin zor oluşu ve insanın olmadığı bir bölgeye sürgün şeklindeydi ve ağır bir ceza olarak görülürdü. Roma döneminde Homo Sacer şeklini almış olan ceza, dağlara sürgün yerine toplum içinde izole ve insan dışı uygulamalara maruz bırakılan biçarenin toplum tarafından değersiz kılınmasını içeriyordu.

İster dinsel açıdan isterse kültürel kodlar ile olsun bireyi toplum dışı kılarak insani toplumsal faaliyetlerini sona erdiren sosyal ölüm cezası caydırıcılığı yüksek bir ceza olarak günümüzde de etkisini sürdürmektedir. Bu cezayı güçlü kılan nöral işleyiş insanın evrimi ve zihninin yapılanma stratejisi ile ilişkilidir. Grup içinde yaşamak üzere evrimleşen insanın grubun dışında tutulması yaşamı hissetmeyi sağlayan birçok kaynaktan soyut manada mahrum kalmasına yol açmaktadır. Bu durum demans olgularındaki belleksel ölüm ya da yas olgularında görülen sosyal duygusal izolasyondan farklıdır. Sosyal ölüm, maruz kalanlar kadar uygulayıcılar ve tanıklar açısından da etki gücü ile nörobiyolojik ve ruhsallığıyla irdelenmeyi hak eden bir eylemdir.